gemeente TEYLINGEN

Vitaal Teylingen

Samen maken we de toekomst

Kadernota 2021-2024

Inhoud

Voorwoord....3
Kadernota 2021 – 2024 in één oogopslag....5
Leeswijzer....7
De kadernota – vooruitkijken....8
1. Prettig wonen voor iedereen....10
2. Energiek en sociaal Teylingen....15
3. Ondernemend en bruisend Teylingen....21
4. Duurzaam denken en doen....25
5. Modern bestuur, invloedrijke inwoners....28
6. Algemene dekkingsmiddelen....30
7. Financieel overzicht....33
8. Oplossingsmogelijkheden richting sluitend meerjarenperspectief....35
Bijlage 1 Begrotingsuitgangspunten....42

Voorwoord

Voor u ligt de kadernota 2021 – 2024. In de kadernota schetsen wij de beleidsmatige en financiële ontwikkelingen. Op basis van deze informatie gaan we graag met u in gesprek, zowel in de commissie als in de raad, over de inhoud van de begroting 2021 – 2024 en de keuzes die daarin te maken zijn. Met de beslissingen die u als raad neemt over de kadernota, geeft u richting aan de meerjarenbegroting 2021 – 2024. Wij zullen dit als college vervolgens uitwerken in een programmabegroting.

In de voorbereiding richting de begroting geven wij invulling aan de ambitie om de eerste stappen richting een burgerbegroting te zetten, zoals in het raadprogramma is opgenomen. Voor de wijze waarop wij van plan zijn deze eerste stappen vorm te geven, verwijzen wij u naar de raadsbrief die wij u op 29 mei hebben toegestuurd. Afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden in de begroting 2021 – 2024 moet dan ook enig voorbehoud worden gemaakt ten aanzien van de continuering en verdere uitbouw van de pilot burgerbegroting

De opstelling van de programmabegroting 2021 – 2024 vindt plaats tegen de achtergrond van de COVID-19-pandemie, die begin 2020 de wereld, Nederland en ook Teylingen heeft opgeschrikt. Op het moment van schrijven van deze kadernota lijken we grip te krijgen op het virus. Langzaam beginnen we te zien wat de gevolgen zijn voor de samenleving en wat dit voor ons als lokale gemeenschap betekent. Ook krijgen we een eerste idee van de acties die van ons als gemeentelijke overheid worden verwacht – zonder dat we daarover al een duidelijk (eind)beeld hebben.

Dat er gevolgen voor onze gemeente zijn, staat voor ons college vast. Het is echter nog volstrekt onduidelijk welke maatschappelijke, economische en sociale impact de coronacrisis heeft en welke lessen we daaruit kunnen trekken. Wij kunnen ons voorstellen dat we in de loop van 2020 of 2021 moeten gaan inspelen op de gevolgen van deze wereldwijde crisis. Naar verwachting zal pas in de loop van 2020 blijken of dit consequenties heeft voor de ambities uit ‘Vitaal Teylingen’ – en zo ja: welke. Wanneer hierover meer duidelijk is, kunnen we kijken welke bijstellingen of koerswijzigingen nodig en wenselijk zijn.

Binnen HLTsamen is een strategische verkenning samengesteld over het leven na corona. Een verkenning van scenario’s waar onze samenleving mogelijk mee te maken krijgt. Door het schetsen van scenario’s is het mogelijk inzicht te krijgen in de ontwikkelingen die uit de coronacrisis kunnen ontstaan.

Het document kan als basis dienen om na te denken over de toekomst van onze dorpen. Zijn de keuzes die we in de afgelopen jaren hebben gemaakt nog steeds de juiste keuzes na de impact van corona? Willen we bijsturen of anticiperen op een nieuwe toekomst? Het college wil deze verkenning graag benutten voor het gezamenlijke gesprek over verdere invulling van de programmabegroting

Als we de verwachte gevolgen van de coronacrisis combineren met het toch al sombere financiële toekomstperspectief, realiseren we ons dat het nodig is om fundamentele keuzes te maken in de programmabegroting. De ombuigingsacties van de afgelopen jaren hebben geleid tot een strakke begroting, toegesneden op de concrete bestuurlijke ambities. Het kan haast niet anders dan dat we nu zullen moeten spreken over het bijstellen van de ambities en over herijking van de prijs-kwaliteitverhouding (voorzieningenniveau versus belastingdruk).

Het spoorboekje richting programmabegroting 2021 - 2024 ziet er op hoofdlijnen als volgt uit:

Datum/periode	**Activiteit**
Medio juni 2020	Thema avond kadernota oplossingsrichtingen
Medio juni 2020	Uitkomsten meicirculaire Algemene uitkering
25 juni 2020	Besluitvorming in raad over kadernota
Medio juli 2020	Digipanel Team Teylingen
Begin september	Resultaten digipanel Team Teylingen + Informatieve sessie scenario's leven na corona
2 oktober 2020	Aanbieden programmabegroting
Medio oktober 2020	Uitkomsten septembercirculaire Algemene uitkering
Medio oktober 2020	Bijpraten raad over de concept begroting
5 november 2020	Behandeling concept begroting in raad

Kadernota 2021 – 2024 in één oogopslag

Vooruit kijken

(Bedragen x € 1.000; -/- = nadeel)	2021	2022	2023	2024
Stand begroting 2021 - 2024	**873**	**-493**	**-134**	**-302**
Autonome ontwikkelingen				
Begrotingsuitgangspunten	1.057	1.440	1.434	1.628
Actualisatie begroting	-497	-588	-1.034	-1.034
Ontwikkelingen gemeenschappelijke regelingen	-2.620	-2.701	-2.500	-2.396
Begrotingswijzigingen en andere besluiten	-29	-29	-29	-29
Subtotaal	*-2.088*	*-1.878*	*-2.128*	*-1.831*
Saldo begroting voor ambities kadernota 2021	**-1.215**	**-2.371**	**-2.262**	**-2.133**
Ambities vanuit collegewerkprogramma				
Prettig wonen voor iedereen	-199	-93	-65	-59
Energiek en sociaal Teylingen	-264	-227	-251	-312
Ondernemend en bruisend Teylingen	-205	-80	-50	-50
Duurzaam denken en doen	-20	0	0	0
Modern bestuur, invloedrijke inwoners	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0
Subtotaal	*-688*	*-400*	*-366*	*-421*
Saldo begroting na ambities kadernota 2021	**-1.903**	**-2.771**	**-2.628**	**-2.554**

Het begrotingssaldo 2021-2024 heeft de meerjarenbegroting 2020-2023 als uitgangspunt. Een verdere invulling van de ambities van het collegewerkprogramma en de autonome ontwikkelingen leiden tot een nieuw financieel meerjarenperspectief voor de komende jaren. Het saldo van de meerjarenbegroting 2021-2024 laat onder de streep in 2021 een tekort zien van € 1,9 miljoen. Het meerjarenperspectief na 2021 laat een structureel tekort zien van circa € 2,6 miljoen, met in 2022 een dip van € 2,8 miljoen.

De belangrijkste oorzaken van het negatieve meerjarenperspectief zijn de tekortschietende rijksmiddelen, het wegvallen van rente-inkomsten (vanuit de hybride lening[1]), hogere lasten van gemeenschappelijke regelingen en daarnaast hangt er ook een prijskaartje aan het verder invullen van onze ambities uit het collegewerkprogramma 'Vitaal Teylingen'.

Oplossingsrichtingen

Om de financiële positie te versterken, zoeken we naar maatregelen langs de vier stappen die zijn geformuleerd in het raadsprogramma 'Vitaal Teylingen':

1. verwerven van extra inkomsten;
2. inruilen van oud voor nieuw;
3. verminderen van kosten;
4. bij uitzondering inzetten van algemene reserve: alleen wanneer de stappen 1 t/m 3 geen soelaas bieden.

[1] De gemeente Teylingen heeft een hybride geldlening van € 25,5 miljoen uitstaan aan de BNG. De rente-inkomsten van deze uitstaande lening dragen jaarlijks voor € 900.000 (3,5%) bij aan de exploitatie van de gemeentelijke begroting. In mei 2021 is de eerste mogelijkheid voor de BNG om de lening op te zeggen. Gezien de lage rente op de kapitaalmarkt verwachten wij dat de BNG de lening dan ook zal opzeggen.

Kadernota 2021 – 2024 in één oogopslag

Terug kijken op Vitaal Teylingen

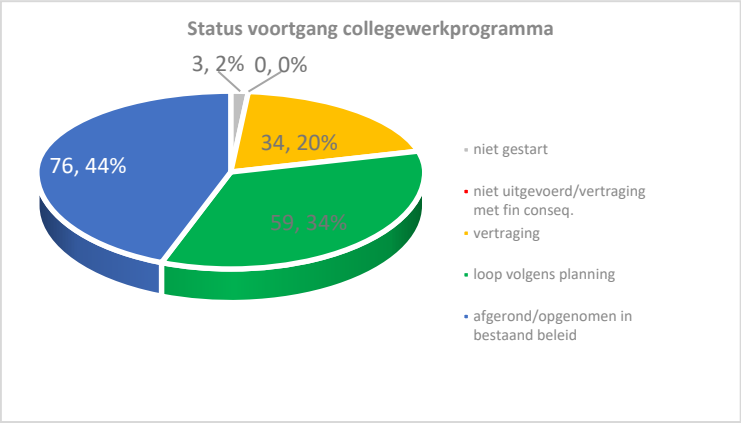

Hoever zijn we met de acties vanuit het collegewerkprogramma? In onderstaande grafieken ziet u in één oogopslag de voortgang per programma in de vorm van staafdiagrammen. Nagenoeg de helft van het collegewerkprogramma is inmiddels afgerond of opgenomen in het bestaande beleid.

Voor een meer gedetailleerde rapportage van de voortgang van de verschillende actiepunten uit het collegewerkprogramma 'Vitaal Teylingen' verwijzen we naar de Midterm review en de jaarrekening 2019. Deze P&C-documenten liggen hier aan ten grondslag. De Midterm review zal medio juni beschikbaar komen.

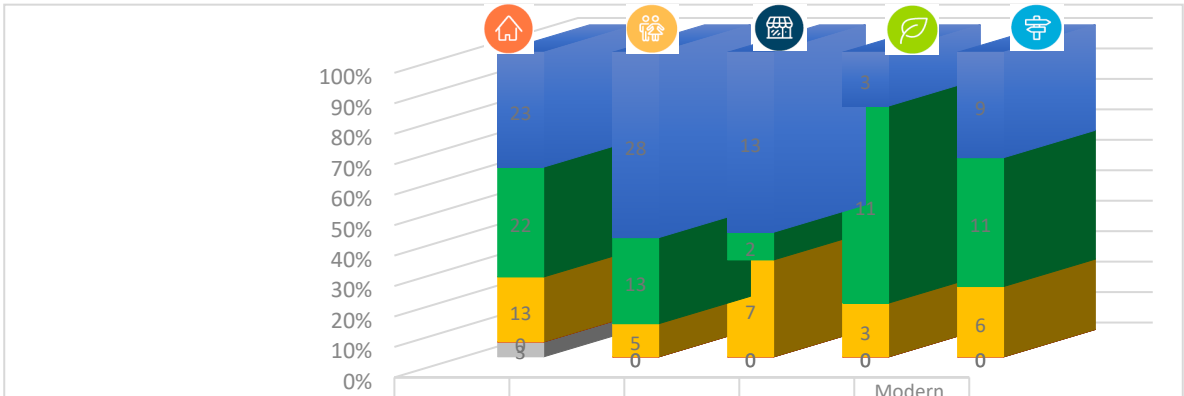

	Prettig wonen voor iedereen	Energiek & sociaal Teylingen	Ondernemend & bruisend Teylingen	Duurzaam denken & doen	Modern bestuur, invloedrijke burgers
afgerond/opgenomen in bestaand beleid	23	28	13	3	9
loop volgens planning	22	13	2	11	11
vertraging	13	5	7	3	6
niet uitgevoerd/vertraging met fin conseq.	0	0	0	0	0
niet gestart	3	0	0	0	0

Leeswijzer

In de kadernota presenteren wij u verschillende elementen en bouwstenen die wat ons college betreft betrokken en afgewogen kunnen worden bij de opstelling van de nieuwe begroting.

In hoofdstuk 1 t/m 5 lichten we de vijf belangrijke thema's toe die voor 2021 op de rol staan. Ze zijn van grote betekenis voor de uitvoering van het raadsprogramma 'Vitaal Teylingen'. Ook zoomen we in op de onderwerpen waarvan de uitvoering impact heeft op de financiële positie van de gemeente Teylingen.

Per hoofdstuk is gekozen voor een vaste opbouw. We beginnen met een algemene beschouwing over de belangrijkste thema's. Daarna schetsen we het financiële perspectief met de volgende onderdelen:

- Omvang bestaand programma
- Autonome ontwikkelingen
- Ambities 'Vitaal Teylingen'
- Omvang nieuw programma

In de paragrafen daarna lichten we deze onderdelen toe.

Bij een aantal punten in de kadernota treft u nog PM-posten aan. Deze zaken zijn pas op een later moment bekend. Waar mogelijk concretiseren wij deze informatie bij de aanbieding van de begroting 2021 – 2024.

In hoofdstuk 8 brengen wij in beeld welke elementen kunnen bijdragen om het meerjarenperspectief sluitend te maken. Het bestaande programma met autonome ontwikkelingen en ambities leidt namelijk tot een niet-sluitende begroting.

De kadernota – vooruitkijken

Kaders voor de begroting, wijzigingen & aanpassingen in de koers

Het financiële perspectief voor de komende jaren is ongunstig. We staan voor de opgave om in 2021 € 1,9 miljoen en een meerjarentekort oplopend naar € 2,6 miljoen om te buigen.

Dat is met de kennis van nu, want het is nog niet scherp welke impact de coronacrisis heeft op de financiële positie van de gemeente voor de korte en langere termijn. Daarbij kun je denken aan incidentele uitgaven in het kader van de crisismaatregelen, verminderde inkomsten uit leges, belastingen en retributies, hogere lasten of verminderde inkomsten als gevolg van een te verwachten recessie, veranderingen in de uitkering vanuit het gemeentefonds, etc. Kortom, naar verwachting zullen de ombuigingen van € 2,6 miljoen die we de komende jaren moeten doorvoeren eerder hoger dan lager uitvallen.

De kadernota 2021 staat wat ons college betreft dan ook in het teken van een fundamentele herijking van de koers. Binnen de thema's en onderwerpen waarop wij ons als gemeentelijke overheid richten, zullen we keuzes moeten maken. Bijvoorbeeld door waardevolle thema's los te laten, het interventie- of kwaliteitsniveau naar beneden bij te stellen of de lastendruk te verhogen. Dat zal vaak pijnlijk zijn, maar is onvermijdelijk.

Pijnlijk, omdat we van mening zijn dat onze voorzieningen kwalitatief hoogwaardig zijn en voldoen aan de maatschappelijke wens en behoefte. Tegenover dit hoge voorzieningenniveau staat een laag kostenniveau voor onze inwoners, in vergelijking met de omliggende gemeenten. Naar ons oordeel zijn prijs en kwaliteit op dit moment optimaal in balans.

Onvermijdelijk, omdat het onmogelijk is om zonder fundamentele keuzes en herijking van de koers een duurzaam sluitende en gezonde gemeentebegroting te hebben.

We kunnen ons niet de luxe permitteren 'heilige huisjes' te sparen en bepaalde onderdelen van gemeentelijk beleid en de begroting te ontzien. In deze kadernota leggen wij u dan ook verschillende – ook voor ons college – lastige bezuinigingsopties voor. Het is in onze ogen onvermijdelijk de voorgelegde opties af te wegen en keuzes te maken.

In de P&C-werkgroep hebben verschillende fracties de wens geuit om in de kadernota een aantal scenario's te presenteren. Het doel was om langs die lijnen het gesprek te voeren over de toekomstige koers en het daarin te kiezen afwegingskader. Wij hebben deze wens bij de voorbereiding van de kadernota betrokken, maar zijn tot de conclusie gekomen dat het niet mogelijk is meerdere scenario's te schetsen. De bezuinigingstaakstelling is zo omvangrijk dat de volledige breedte van het gemeentelijk takenpakket moet worden betrokken bij de ombuigingsactie. De mogelijkheden om te buigen zijn begrensd. Bovendien hebben we op dit moment nog maar beperkt inzicht in de impact van de coronacrisis en is nog onbekend welke gevolgen dit heeft voor onze begrotingspositie.

Bij de beweging naar een nieuw evenwicht en de herijking van de koers hebben we als Teylingen het voordeel dat we kunnen beschikken over een robuuste reserve. Een reserve die we kunnen aanwenden voor het realiseren van maatschappelijke doelen en die als overbrugging kan dienen tot een nieuw evenwicht is ontstaan.

Prettig wonen voor iedereen

1. Prettig wonen voor iedereen

1.1. Algemeen

Omgevingswet en de bestuurs- en besluitvormingscultuur

Op 1 januari 2022 wordt de Omgevingswet ingevoerd. Een wet die impact heeft op de bestuurs- en besluitvormingscultuur. De verantwoordelijkheid verschuift naar de initiatiefnemer en de overheid krijgt een terughoudende rol in de uitvoeringspraktijk. Kaderstelling en visievorming wordt meer en meer de taak van de overheid. Samenwerken en eigen verantwoordelijkheid (doen) van inwoners en bedrijven staan hierbij voorop. Hoe gaan we (ambtelijk en bestuurlijk) onze nieuwe positie en rol vormgeven? Wat leggen we wel en niet vast in plannen en visies? Hoe ver gaat de samenwerking? Welke vrije ruimte bestaat er voor initiatiefnemers en wat betekent dat voor de positie en rechten van andere, misschien wel wat minder mondige en invloedrijke inwoners? Een belangrijk thema waaraan we in de komende jaren handen en voeten moeten geven en waarvoor we spelregels moeten opstellen.

Verbinding ruimtelijke- & sociale agenda

We staan voor de uitdaging om ruimtelijke en sociale vraagstukken met elkaar in verbinding te brengen en in samenhang te bezien. Vanuit een op te stellen maatschappelijke agenda kunnen we de verschillende thema's met elkaar in verbinding brengen. Kristallisatiepunt van de maatschappelijke agenda is de omgevingsvisie waarin de verbinding tot stand komt.

Regionale afstemming ruimteclaims & mobiliteit

Een verdergaande regionale visievorming, afstemming en prioritering van de ruimtelijke claims en een regionaal mobiliteitsprogramma is naar mening van ons college onontbeerlijk voor een evenwichtige ontwikkeling.

Visie op wonen in Langeveld

We gaan een visie opstellen voor wonen op de locatie Langeveld. Op die locatie kijken we hoe we invulling kunnen geven aan de volgende ambitie uit het collegewerkprogramma: *"….geven de hoogst mogelijke prioriteit aan de realisering van huisvesting voor bijzondere doelgroepen uit het Beleidskader Maatschappelijke zorg op locaties die bij de gemeente in eigendom zijn, zoals Langeveld in Sassenheim en de stationslocatie in Voorhout. De focus ligt op duurzame en innovatieve concepten."*

1.2. De financiële consequenties voor het programma

Het programma 'Prettig wonen voor iedereen' omvat een bedrag van - € 12.409.000 (saldo 2021).
De uitgaven van dit programma zijn 27% van de totale gemeentebegroting.

Bedragen x €1.000 - = nadeel	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Stand meerjarenbegroting 2020 **Programma Prettig wonen voor iedereen**	**-11.762**	**-11.991**	**-12.034**	**-12.134**
Autonome ontwikkelingen				
1. Actualisatie begroting				
a) Indexatie	-75	-75	-75	-75
b) Hogere uitgaven openbare verlichting	-57	-57	-57	-57
c) Vervanging Warmonderbrughek	-21	-21	-21	-21
d) Reconstructie kruising Bergamolaan 's Gravendamseweg	-8	-8	-8	-8
2. Ontwikkelingen gemeenschappelijke regelingen				
e) Begroting HLTsamen - nieuwe taken	-133	-230	-133	-133
f) Indexatie gemeenschappelijke regelingen	-55	-55	-55	-55
Subtotaal autonome ontwikkelingen	**-349**	**-446**	**-349**	**-349**
Ambities Vitaal Teylingen				
1) Goed bereikbaar Teylingen				
a) Actualiseren verkeers- en vervoersbeleid	-75			
b) Uitvoeren jaarlijks mobiliteitsonderzoek		-25	-25	-25
c) Verkeersadvies	-50			
2) Versterking van leefbaarheid en sociale cohesie				
d) Omgevingsmanager Teylingen	PM	PM	PM	PM
e) Beheer Kagerzoom, Tengnagel en de Strengen	PM	PM	PM	PM
f) Onderzoek onderhoud van geluidsschermen en -wallen	-18			
g) Beleidsplan straatmeubilair	PM	PM	PM	PM
3) Beperking overlast				
h) Legalisatieonderzoeken	-20	-20	-	-
i) Gemeentelijke bijdrage aan het RIEC	-4	-4	-4	-4
4) Waarde erfgoed				
j) Uitvoeringskosten Beeldbepalende gebouwen (Erfgoederen)	-25	-25	-25	-25
k) Onderhoudsbudget monumentale sluis Zwanburgerpolder in Warmond	-2	-14	-6	-
5) Versterking biodiversiteit				
l) Adoptiegroen	-5	-5	-5	-5
Subtotaal Ambities 'Vitaal Teylingen'	**-298**	**- 93**	**-64**	**-59**
Totaal Programma Prettig wonen voor iedereen	**-12.409**	**-12.529**	**-12.447**	**-12.541**

In de volgende paragrafen wordt bovenstaande tabel van een toelichting voorzien.

1.2.1. Autonome ontwikkelingen

1. Actualisatie begroting

De begroting 2020 is vastgesteld in november 2019. In deze kadernota geven wij een financiële doorkijk naar het jaar 2021. Daarbij hebben wij rekening gehouden met het feit dat diverse budgetten in de openbare ruimte geïndexeerd moesten worden (€ 75.000). In eerdere jaren hebben geen of beperkt indexaties en budget aanpassingen i.v.m. areaalvergroting plaatsgevonden.
Daarnaast komt het regelmatig voor dat er een lichtberekening moet worden gemaakt of gecontroleerd, bijvoorbeeld voor areaal wat overkomt van de provincie of bij een project waarvoor in het verleden geen budget is geraamd. In de meerjarenbegroting is hiervoor meerjarig € 57.000 opgenomen. Ook zijn de raadsbesluiten van de vervanging van de Warmonderhekbrug en reconstructie kruising Bergamolaan hierin meegenomen.

2. Ontwikkelingen gemeenschappelijke regelingen

Onder de ontwikkelingen van de gemeenschappelijke regelingen zijn de extra taken vanuit de begroting van HLTsamen 2021 opgenomen van de Omgevingswet DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet) (€ 86.000) en Omgevingswet p-kosten a.g.v. DSO (€ 47.000). Daarnaast is in deze begroting in 2022 ook de verlenging van het project ondermijning opgenomen (€ 97.000).
De gemeenschappelijke regelingen hebben voor 2021 een nieuwe begroting opgesteld. Daarbij is het afgesproken indexatie percentage toegepast vanuit de brief Kaderstelling Gemeenschappelijke regeling.

1.2.2. Ambities 'Vitaal Teylingen'

1) Goed bereikbaar Teylingen

a t/m c) Actualiseren verkeers- en vervoersbeleid, mobiliteitsplan en -onderzoek

We stellen een Mobiliteitsplan op, dat bestaat uit een Mobiliteitsvisie met Uitvoeringsagenda en sectorale deeluitwerkingen met uitvoeringsprogramma's. In de planvorming zoeken we aansluiting bij de omgevingsvisie. Voor de realisatie van dit plan zullen we activiteiten uitbesteden. Hieronder vallen expert judgement en advisering door een externe partij die via aanbesteding wordt verworven.

2) Versterking van leefbaarheid en sociale cohesie

d) Omgevingsmanager Teylingen

De Omgevingsmanager zorgt ervoor dat inwoners en ondernemers van Teylingen goed geïnformeerd zijn over projecten die hun leefomgeving (tijdelijk) kunnen beïnvloeden. Hij of zij doet dit vanuit een projectonafhankelijke positie en perspectief. De omgevingsmanager is de verbindende factor tussen projectontwikkelaars, gemeente en inwoners/ondernemers. Deze functie zal met uw raad worden geëvalueerd en afhankelijk daarvan wordt besloten of deze een structureel karakter zal krijgen. In deze kadernota is in afwachting daarvan de post als PM opgenomen.

e) Beheer Kagerzoom, Tengnagel en de Strengen

Het gebied Kagerzoom en omgeving is door de provincie overgedragen aan de gemeente Teylingen, met daarbij de voorwaarde dat het gebied een kwaliteitsimpuls krijgt. Hiervoor is een afkoopsom voor het beheer betaald. In samenwerking met Arcadis is een beheerplan/-visie opgesteld. Met de gegevens die nu beschikbaar zijn, is het nog niet mogelijk om de exacte beheerkosten in beeld te brengen. In de loop van 2021 ontstaat meer duidelijkheid over deze areaal uitbreidingskosten. We nemen hiervoor op dit moment een PM-post op.

f) Onderzoek onderhoud van geluidsschermen en -wallen
Recentelijk zijn herstelwerkzaamheden uitgevoerd aan diverse geluidsschermen en -wallen. Dit heeft de noodzaak zichtbaar gemaakt om onderzoek uit te voeren naar de staat van onderhoud en vervangingskosten van geluidsschermen en -wallen binnen de gemeente. Momenteel zijn er geen middelen gereserveerd voor onderhoud en/of vervanging. Door een meerjarige onderhoudsplanning op te stellen, kunnen we de lasten op een planbare wijze in de exploitatie meenemen.

g) Beleidsplan straatmeubilair
Om de sociale cohesie te bevorderen, werken we aan nieuw beleid, een vervangingsplan en een inventarisatie van straatmeubilair. Dat geeft ons inzicht in de behoefte aan straatmeubilair op verschillende locaties. Op dit moment is gerekend met het aantal inwoners. Omdat op dit moment niet zeker is of hiervoor extra budget nodig is – en zo ja: welk bedrag – is dit in de kadernota als PM-post opgenomen.

3) Beperking overlast

h) Legalisatieonderzoeken
In het buitengebied willen we dat alle illegale bouwwerken worden verwijderd en het illegale gebruik van grond en opstallen wordt beëindigd. Het effect is een vitale Greenpoort in een vitaal landschap. De legalisatieonderzoeken hebben een doorlooptijd tot en met 2022 (gekoppeld aan het project Handhaving Buitengebied HLT).

i) Gemeentelijke bijdrage aan het RIEC
In het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) is overeengekomen dat ook de deelnemende gemeenten een bijdrage moeten leveren aan de financiering van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC). Het RIEC ondersteunt de gemeenten bij de aanpak van georganiseerde criminaliteit. De bijdrage van de gemeenten is gebaseerd op het aantal inwoners (10,5 cent per inwoner).

4) Waarde erfgoed

j) Uitvoeringskosten Beeldbepalende gebouwen (Erfgoederen)
In 2021 wordt het bestemmingsplan vastgesteld dat voorziet in bescherming van de beeldbepalende panden in de gemeente (erfgoederen). Deze 75 panden moeten regelmatig worden gecontroleerd. Wanneer de instandhouding wordt bedreigd, moet handhaving worden ingezet. Dat betekent extra werk voor de bouw- en woningtoezichthouders en de handhavingsjuristen. Hierin is niet voorzien in de huidige capaciteit.

k) Onderhoudsbudget monumentale sluis Zwanburgerpolder in Warmond
In 2019 heeft het Hoogheemraadschap het eigendom en beheer van de Zwanburgersluis overgedragen aan de gemeente. Het betreft een monumentale schutsluis, waarvoor we een instandhoudingssubsidie ontvangen van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Het periodiek instandhoudingsplan moet daarbij worden aangehouden. De toegekende subsidie is niet toereikend voor de uitvoering. Binnen de exploitatie zijn deze extra kosten niet begroot.

5) Versterking biodiversiteit

l) Adoptiegroen
Afgelopen jaren is ingezet op participatie-initiatieven voor onderhoud van groen. Adoptiegroen leeft en er zijn veel voordelen verbonden aan samen meer groen, zoals betrokkenheid in de wijk. Jaarlijks zorgt dit voor groei. Deze activiteiten willen we doorzetten naar komende jaren. We stellen voor tien extra initiatieven mogelijk te maken, maximale kosten per initiatief zijn € 500.

Energiek & sociaal

2. Energiek en sociaal Teylingen

2.1. Algemeen

Inkoop jeugdhulp vanaf januari 2021

In 2021 gaat de inkoop van specialistische jeugdhulp van start, langs de lijnen van het door de raad vastgestelde programmaplan. De vier leidende principes zijn:
- normaliseren (dat betekent dat jeugdzorg zo dicht mogelijk bij huis wordt geleverd)
- first time right (dat er direct wordt toegeleid naar de best passende zorg, om zo min mogelijk overdrachtsmomenten te hebben)
- samenhang met het onderwijs (onderwijs is wat elk kind bindt)
- goede lokale Integrale Toegang (essentieel voor zorg dichtbij huis en voorkomen van onnodig doorverwijzen naar specialistische zorg)

De cijfers van 2020 laten een toename van de hulpvraag zien, zowel in omvang als in de complexiteit van de jeugdhulp. Dit maakt het noodzakelijk om nog beter te sturen op de vraag. Als gemeente zullen we scherpere kaders moeten stellen aan de aanbieders. Het doel is en blijft om goede zorg aan te blijven bieden, maar gezien de toenemende vraag en de hiermee gepaard gaande kosten, kunnen wij verdergaande regulering van de zorg niet uitsluiten.

Integrale Toegang tot zorg

In 2021 gaat de Integrale Toegang van start. Vanaf dat moment kunnen alle inwoners laagdrempelig en met meer effectiviteit terecht met vragen op het gebied van levensdomeinen als werk en inkomen, wmo, ggz-problematiek, maatschappelijk werk, schulddienstverlening en jeugdhulp.

Bij de Integrale Toegang wordt de hulpvraag van de inwoners breed benaderd: vanuit zowel de individuele als gezins- en omgevingssituatie. Hierbij gelden geen leeftijdsgrenzen. Juist omdat die verschillende levensdomeinen worden meegewogen, kan een mogelijke vraag onder de vraag snel in beeld komen – en daarmee ook een adequate oplossing.

Omdat de juiste hulp op een toegankelijke wijze wordt aangeboden, kunnen de kosten beheersbaar blijven, ook omdat gebruik gemaakt kan worden van het eigen netwerk. Daarnaast is de verbinding met het preventieve voorveld van belang. Niet alleen vanwege de steun en de normalisering bij de hulpvraag, maar ook omdat het onnodige inzet van specialistische zorg kan voorkomen. De samenwerking tussen de gemeenten Hillegom, Lisse, Teylingen en Noordwijk verzekert ons van een robuuste organisatie die een breed spectrum aan hulp kan bieden aan onze inwoners.

2.2. De financiële consequenties voor het programma

Het programma 'Energiek en sociaal Teylingen' omvat een bedrag van - € 32.845.000 (saldo 2021). De uitgaven van dit programma zijn 46% van de totale gemeentebegroting.

Bedragen x €1.000 - = nadeel	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Stand meerjarenbegroting 2020 **Programma Energiek en sociaal Teylingen**	**-31.064**	**-31.281**	**-31.158**	**-31.158**
Autonome ontwikkelingen				
1. Actualisatie begroting				
a) Actualisatie investeringsplan	38	446	0	0
b) Lagere huurinkomsten woningen statushouders	-77	-77	-77	-77
2. Ontwikkelingen gemeenschappelijke regelingen en welzijnssubsidies				
c) ISD Participatie - extra taken	-47	-47	-47	-47
d) ISD Zorg - abonnementstarief en vergrijzing	-481	-481	-481	-481
e) Begroting HLTsamen	-168	-168	-168	-168
f) Indexatie gemeenschappelijke regelingen en welzijnssubsidies	-782	-766	-766	-766
Subtotaal autonome ontwikkelingen	**-1.517**	**-1.093**	**-1.539**	**-1.539**
Ambities Vitaal Teylingen				
1. Subsidiëren activiteiten				
a) Hogere uitgaven energiebelasting STIWA	-50	-50	-50	-50
b) Structurele verhoging onderhoudsbudget binnensportaccommodaties	-50	-50	-50	-50
c) Vervangen lichtmastvelden SV Warmunda			-	-
d) Vervanging straatwerk, kolken etc. Overbos			-	-
e) Vervanging toplaag grasveld rugbyvereniging The Bassets			-4	-4
f) Vervanging toplaag kunstgrasveld 1 vv Foreholte				-58
g) Vervanging toplaag tennisbaan 1 t/m 3 Sportpark Overbos			-8	-8
h) Vervanging toplaag tennisbaan 4 t/m 6 Sportpark Overbos			-8	-8
i) Vervanging toplaag tennisbaan 7 Sportpark Overbos			-3	-3
j) Vervanging toplaag veld 1 HV Warmunda				
k) Vervanging toplaag veld 3 KV TOP		-14	-14	-14
l) Vervanging veldverlichting veld 1 vv Foreholte				-7
2. Snelle toegang tot de juiste teams				
m) Regiesysteem sociale teams	-38	-38	-38	-38
3. Integratie statushouders				
n) Opgave inburgering	PM	PM	PM	PM
4. Preventie & vroegsignalering				
o) Verlenging zorg- en veiligheidstafels	-19			
5. Passende hulp en zorg voor iedereen				
p) Integrale verordeningen sociaal domein	-25			
q) Steunouder	-39	-32	-32	-32
6. Overige				
r) Uitbreiding regeling inkomensondersteuning	-43	-43	-43	-43
Subtotaal Ambities 'Vitaal Teylingen'	**-264**	**-227**	**-251**	**-312**
Totaal Programma Energiek en sociaal Teylingen	**-32.845**	**-32.601**	**-32.948**	**-33.009**

In de volgende paragrafen wordt bovenstaande tabel van een toelichting voorzien.

2.2.1. Autonome ontwikkelingen

1. Actualisatie begroting

Het investeringsplan is geactualiseerd op basis van de voortgang van lopende projecten zoals Sportpark Elsgeest, Integraal Kind Centrum en de uitbreiding 4 extra lokalen Andreasschool.

In de begroting staan huurinkomsten geraamd voor woningen statushouders. De meeste woningen zijn inmiddels verkocht waardoor de huurinkomsten € 77.000 lager zijn.

2. Ontwikkelingen gemeenschappelijke regelingen

Onder de ontwikkelingen van de gemeenschappelijke regelingen zijn de autonome ontwikkelingen vanuit de begroting van ISD 2021 opgenomen van Participatie (€ 47.000) en ISD Zorg (€ 481.000).
De hogere uitgaven aan ISD zorg wordt veroorzaakt door de toename van het gebruik van 2% in verband met de vergrijzing en 5% voor de invoering van het abonnementstarief.

Daarnaast is vanuit de begroting HLTsamen 2021 de structurele formatie voor het domein Maatschappelijke Ontwikkeling opgenomen (€ 168.000).

De gemeenschappelijke regelingen van het sociale domein hebben voor 2021 een nieuwe begroting opgesteld. Daarbij is het afgesproken indexatie percentage toegepast vanuit de brief Kaderstelling Gemeenschappelijke regeling. Ook de welzijnssubsidies worden jaarlijks geïndexeerd. Dit bedraagt in totaal € 782.000.

Indexatie	x € 1.000
ISD	246
KDB	41
RDOG Hollands Midden	172
TWO Jeugd	211
Welzijnssubsidies	112
Totaal Indexatie	782

2.2.2. Ambities 'Vitaal Teylingen'

1. Subsidiëren activiteiten

a) Hogere uitgaven energiebelasting STIWA

De energiebelasting voor grootverbruikers is gestegen. Hierdoor ontstaat er een tekort in de exploitatiebijdrage voor gebruikers van accommodaties tot een bedrag van structureel € 50.000. Omdat wij niet voornemens zijn deze hogere lasten door te berekenen aan de gebruikers, stellen wij voor deze lasten structureel in de begroting op te nemen.

b) Structurele verhoging onderhoudsbudget binnensportaccommodaties

Op basis van de wettelijke verplichting tot verduurzaming van gemeentelijke binnensportaccommodaties zijn structureel extra middelen (€ 50.000) nodig, omdat vervanging van bestaande installaties als gevolg van de verduurzaming duurder is.

c t/m l) Vervanging voorzieningen sportcomplexen

De economische levensduur van lichtmast(velden), straatwerk en -kolken, (kunst)grasvelden en tennisbanen voor SV Warmunda, Sportpark Overbos, rugbyvereniging The Bassets, vv Foreholte, HV Warmunda en KV TOP loopt ten einde. Als in de praktijk blijkt dat ook de technische levensduur is verstreken en vervanging noodzakelijk is, zullen wij op basis van de daartoe gesloten raamovereenkomsten overgaan.

2. Snelle toegang tot de juiste teams

m) Regiesysteem sociale teams

Het huidige regiesysteem van de sociale teams (CRVS) is ingericht met een harde scheiding tussen kolommen, waardoor het niet is toegesneden op Integrale Toegang. Daarom is er een nieuw regiesysteem vereist. Ook is het nodig om een centrale huisvesting in de gemeente/kernen te realiseren voor het integrale toegangsteam.

3. Integratie statushouders

n) Opgave inburgering

Per 1 juli 2021 wordt de nieuwe wet Inburgering van kracht. Gemeenten worden verantwoordelijk voor de inkoop en uitvoering van inburgering van hun statushouders en andere inburgeringsplichtigen. Daarnaast komen er ook nieuwe wettelijke taken voor de gemeente rondom integratie en participatie van statushouders. De hoogte van de middelen die het Rijk hiervoor beschikbaar stelt, is nog niet bekend.

4. Preventie & vroegsignalering

o) Verlenging zorg- en veiligheidstafels

De voorbereidingstijd voor de zorg- en veiligheidstafel is langer geweest dan gepland. De middelen die beschikbaar waren gesteld voor formatieve capaciteit voor de zorg- en veiligheidstafel, zijn ingezet voor die voorbereiding. Om het project in zijn geheel te kunnen uitvoeren, is verlenging met 1 jaar noodzakelijk (inclusief een budget van € 19.000 incidenteel).

5. Passende hulp en zorg voor iedereen

p) Integrale verordeningen sociaal domein

Op verschillende vlakken wordt gewerkt aan integrale dienstverlening en maatwerk in het sociaal domein. Sinds 2015 werken we aan de transformatieagenda. We verwachten van professionals dat ze samenwerken en over de grenzen van hun eigen vakgebied kijken. Omgekeerd toetsen, maatwerk en integraal werken zijn nog niet verwerkt in een groot deel van onze verordeningen. Daarom wordt om een incidenteel budget van € 25.000 gevraagd, zodat we de verordeningen en beleidsregels kunnen aanpassen aan die integrale manier van werken.

q) Steunouder

Kwetsbare gezinnen kunnen de verzorging en opvoeding van hun kinderen soms (tijdelijk) moeilijk alleen aan en raken overbelast, vooral als ze niet beschikken over een eigen vangnet. Daarom stellen wij u voor het systeem van steunouders te introduceren. Steunouders zijn vrijwilligers die worden getraind en begeleid door een professional. Door het ontlasten en ondersteunen van gezinnen krijgen ouders lucht, verbreedt de leefwereld van de kinderen en is er sprake van een positieve invloed op de motorische, sociaal-emotionele en taalontwikkeling.

Ons voorstel is een steunouder-coördinator aan te stellen, die gaat werken vanuit een bestaande professionele welzijnsorganisatie in de gemeente. Deze coördinator werft steungezinnen en verzorgt de training, koppelt hen aan een 'vraaggezin' en begeleidt hen. Uitgangspunt is dat hierdoor zwaardere zorg kan worden voorkomen.
Voorgesteld wordt een structureel budget van € 32.000 beschikbaar te stellen voor deze voorziening en in het 1e jaar (2021) € 7.000 extra voor de opstart van de voorziening.

6. Overige

r) Uitbreiding regeling inkomensondersteuning

Door de bestaande minimaregelingen Inspanningspremie (IP) en Persoonsondersteunend budget (POB) samen te voegen, kunnen we de toegang verbreden. Daarnaast wordt de inkomensgrens opgehoogd van 110% van het wettelijke sociaal minimum naar 120%. Uit het onderzoek Evaluatie Armoedebeleid blijkt namelijk dat het besteedbaar inkomen (restantinkomen) van deze inkomensgroepen nauwelijks van elkaar verschilt.

Ondernemend en bruisend

3. Ondernemend en bruisend Teylingen

3.1. Algemeen

Ruïne van Teylingen als parel

De ruïne van Teylingen is een icoon van onze gemeente. Ons streven is de ruïne toegankelijk en herkenbaar te houden voor inwoners en bezoekers. We zetten in op gebiedsontwikkeling waarbij het concept 'ruïnetuin' centraal staat – dit met respect voor historie en de identiteit van Teylingen als onderdeel van de Duin- en Bollenstreek. Bij het maken van afspraken over de exploitatie van het complex hebben we aandacht voor educatie en informatie en creëren we mogelijkheden voor horeca, passend bij de cultuurhistorische bestemming van dit Teylingse icoon.

Centrumvisie

In het raadsprogramma 'Vitaal Teylingen' is het opstellen van een centrumvisie als belangrijke basis voor de ontwikkeling van onze dorpscentra opgenomen. In deze visie worden de problemen, kansen en uitdagingen die in de centra (gaan) spelen integraal afgewogen.

Om te komen tot een gedragen centrumvisie en een gedragen uitvoeringsprogramma, is er in 2019 en 2020 een participatietraject doorlopen met een breed scala aan stakeholders. Dit heeft geleid tot een conceptvisie en een conceptuitvoeringsprogramma. Hierin staan acties voor betrokken partijen, dus ook voor de gemeente. Zoals met het presidium besproken, staat de inhoudelijke bespreking in september op de agenda. Tijdens die bespreking kunt u richting geven aan de ambities en zullen we de financiële gevolgen kunnen opnemen.

Toekomst van de Bollenstreek

Gegeven de economische en maatschappelijke ontwikkelingen is het naar onze mening onvermijdelijk in regionaal verband met elkaar het gesprek te voeren over de toekomst van de Bollenstreek en daarbinnen de toekomst van de bollenteelt. Ook kunnen we bespreken hoe dit zich verhoudt tot andere, eveneens urgente en legitieme, ruimteclaims.

3.2. De financiële consequenties voor het programma

Het programma 'Ondernemend en bruisend Teylingen' omvat een bedrag van - € 1.131.000 (saldo 2021). De uitgaven van dit programma zijn 2% van de totale gemeentebegroting.

Bedragen x €1.000 - = nadeel	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Stand meerjarenbegroting 2020 **Programma Ondernemend en bruisend Teylingen**	**-926**	**-923**	**-923**	**-923**
Autonome ontwikkelingen				
1. Actualisatie begroting	0	0	0	0
Subtotaal autonome ontwikkelingen	**0**	**0**	**0**	**0**
Ambities Vitaal Teylingen				
1. Integrale visie voor alle centra				
a) Centrumvisie	PM	PM	PM	PM
2. Jaarrond aandacht voor toerisme				
b)) Aanlegsteiger bij Nagelbrug Teylingen	-30			
c) Kansen voor Warmond	-40	-40	-40	-40
d) Pont over de Zijl	-45	-10	-10	-10
e) Uitvoeringsagenda verblijfsrecreatie	-30	-30		
f) Ruïne van Teylingen: Inhuur Expertise	-60			
Subtotaal Ambities 'Vitaal Teylingen'	**-205**	**-80**	**-50**	**-50**
Totaal Programma Ondernemend en bruisend Teylingen	**-1.131**	**-1.003**	**-973**	**-973**

In de volgende paragrafen wordt bovenstaande tabel van een toelichting voorzien.

3.2.1. Ambities 'Vitaal Teylingen'

1. Integrale visie voor alle centra

Voor de centrumvisie is een PM opgenomen. Voordat wij financiële gevolgen kunnen opnemen in de kadernota, moet uw raad eerst richting hebben kunnen geven aan de ambities in de centrumvisie. Zoals met het presidium besproken, staat de inhoudelijke bespreking in september op de agenda.

2. Jaarrond aandacht voor toerisme

b) Aanlegsteiger bij Nagelbrug Teylingen

Het perceel naast de Nagelbrug is door de provincie aangekocht van de gemeente Teylingen vanwege de aanleg van de rotonde. Op deze plek hebben een boerderij en een waaggebouwtje gestaan. De provincie zou een deel van het perceel terug willen geven aan de gemeente. De gemeente maakt dan van dit deel een aanleg- en verblijfsmogelijkheid. Ook komt er een replica van het waaggebouw met daarin de oude waag en een ontmoetingspunt voor fietsers en wandelaars.

Het budget van € 30.000 wordt in de planvormingsfase gebruikt voor inhuur van externe expertise (ontwerpbureau, ingenieursbureau, begroting, bestek, ecologie etc).

c) Kansen voor Warmond

In maart 2019 zijn de kansen op gebied van recreatie en toerisme geïnventariseerd tijdens de stakeholdersbijeenkomst 'Kansen voor Teylingen'. Hieruit is de werkgroep 'Kansen voor Warmond' ontstaan. Deze groep gemotiveerde ondernemers zet zich in voor bevordering van jaarrond recreatie en toerisme in Teylingen. Zij hebben al een aantal kansen geconcretiseerd tot projecten en businesscases. Dit budget is een bijdrage voor de uitvoering van deze projecten.

d) Pont over de Zijl

Tussen de Zijldijk en de Broekpolder vaart een fietspont om de Zijl over te kunnen steken. Deze recreatieve pont wordt geëxploiteerd door de DZB Leiden, in opdracht van de gemeenten Leiden, Leiderdorp en Teylingen. DZB heeft nu aangegeven dat hun laatste schipper met pensioen gaat en zij de opdracht terug moeten geven. Daarnaast is de pont (in bruikleen van de provincie) oud. Hoge onderhoudskosten worden momenteel voorkomen door de kennis en vaardigheden van de huidige schipper.

Als we ervoor kiezen om de pont in de vaart te houden, moet een nieuwe exploitant worden gevonden. Ook moeten we een keuze maken tussen een nieuwe pont of de huidige pont met hogere onderhoudskosten. Bovendien moeten we met de andere partners spreken over de kostenverdeling.

De pont over de Zijl maakt deel uit van het recreatieve netwerk rond de Kagerplassen. De laatste jaren is er extra geïnvesteerd om het netwerk verder uit te breiden. De pont is een cruciaal onderdeel van deze route. Een deel van deze route is gerealiseerd met subsidie en daarom is het niet voortzetten van deze verbinding geen optie.

e) Uitvoeringsagenda verblijfsrecreatie

De uitvoeringsagenda biedt kansen voor nieuwe ontwikkelingen en projecten op het gebied van verblijfsrecreatie in Teylingen en de regio. Teylingen wil toerisme en recreatie stimuleren en duidelijkheid bieden aan initiatiefnemers op het gebied van verblijfsrecreatie. De activiteiten in de uitvoeringsagenda dragen daaraan bij.

f) Ruïne van Teylingen: Inhuur Expertise

We willen de Ruïne van Teylingen ontwikkelen als parel van Teylingen en de Duin- en Bollenstreek. De tuinen van de ruïne bieden mogelijkheden om onze identiteit als Bollenstreek te bestendigen en daarnaast jaarrond toeristisch en cultureel aanbod aan te bieden. Na het BOB-traject (beeldvorming - oordeelsvorming - besluitvorming) is er een negental kaders vastgesteld. Fase 1 van de businesscase is afgerond en er wordt in 2020 aanvullend om een aantal plannen gevraagd (o.a. mobiliteitsplan, dekkingsplan). Er wordt voor 2021 rekening gehouden met een mogelijk vervolg naar gebiedsontwikkeling. Voor de inhuur van externe expertise wordt een bedrag van € 60.000 gevraagd.

Duurzaam denken en doen

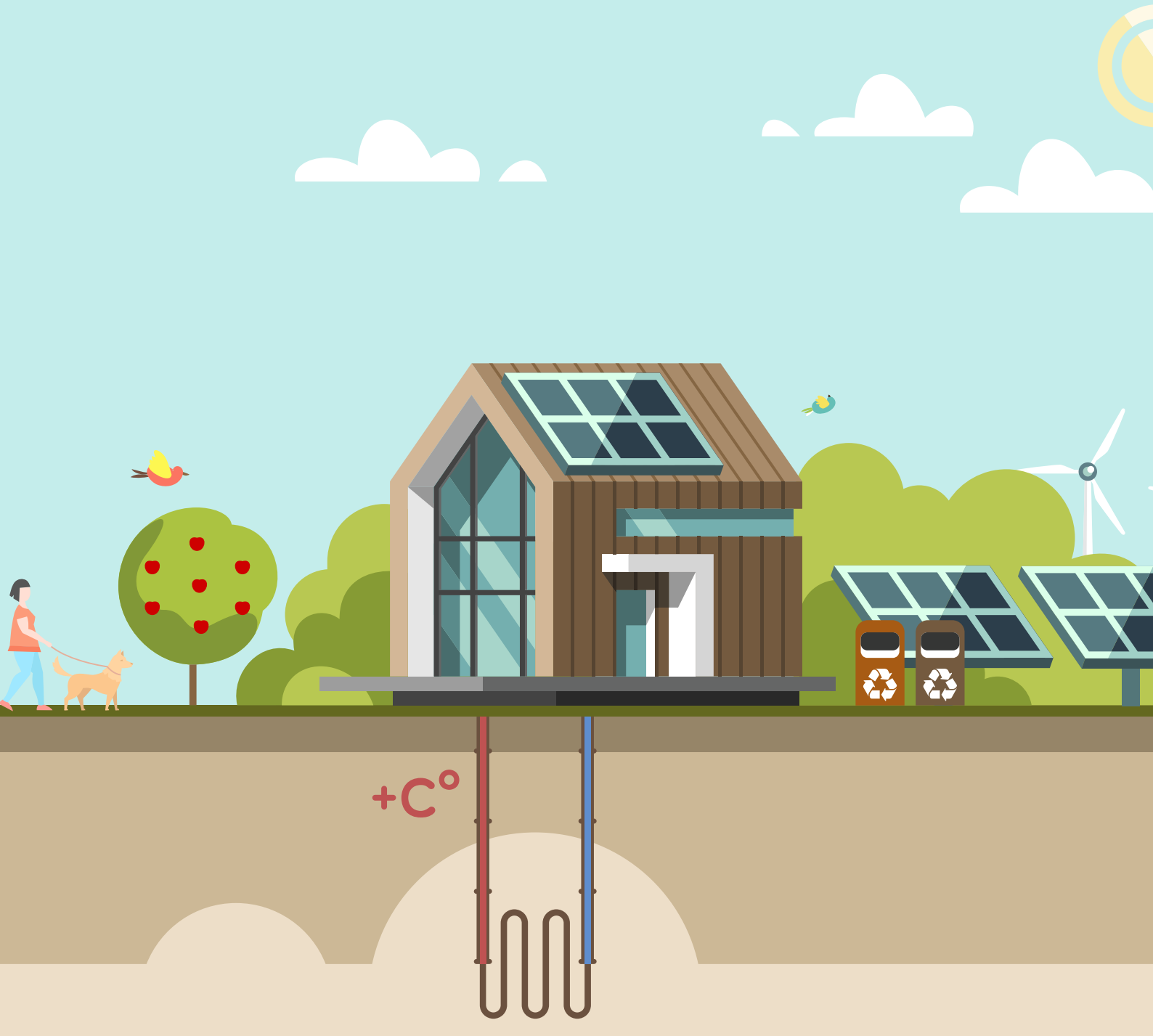

4. Duurzaam denken en doen

4.1. Algemeen

Klimaat & energietransitie

Een van de belangrijkste opgaven waar we de komende jaren voor staan, is de energietransitie. Wij zien kansen en mogelijkheden om de opgave breder op te pakken dan alleen technisch. Koppeling aan andere opgaven biedt naar onze mening kansen en mogelijkheden. Denk aan klimaatadaptatie, kwaliteit van de openbare ruimte of het sociaal domein (bijvoorbeeld in de afstemming met wijkteams: gemeenten komen met elke woning die van het gas af gaat letterlijk achter de voordeur).

Ook zijn er verbindingen te leggen met onderwijs en de arbeidsmarkt (er zijn veel mensen nodig om het werk te doen) en de betrokkenheid van wijkbewoners (door participatieprocessen en de oprichting van energiecollectieven). In de komende periode zullen wij dan ook onderzoeken op welke wijze we verbreding kunnen zoeken bij de uitwerking van de energietransitie.

4.2. De financiële consequenties voor het programma

Het programma *'Duurzaam denken en doen'* omvat een bedrag van
€ 1.074.000 (saldo 2021). De uitgaven van dit programma zijn 8% van de totale gemeentebegroting.

Bedragen x €1.000 - = nadeel	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Stand meerjarenbegroting 2020 Programma Duurzaam denken en doen	**1.205**	**1.231**	**1.265**	**1.265**
Autonome ontwikkelingen				
1. Actualisatie begroting	0	0	0	0
2. Ontwikkelingen gemeenschappelijke regelingen				
c) Begroting HLTsamen	-111	-111	-111	-111
Subtotaal autonome ontwikkelingen	**-111**	**-111**	**-111**	**-111**
Ambities Vitaal Teylingen				
1. Benutting van duurzame energiebronnen				
a) Opstellen uitvoeringsprogramma Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie	-20			
b) Uitvoeringsprogramma Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie	PM	PM	PM	PM
Subtotaal Ambities 'Vitaal Teylingen'	**-20**	**-**	**-**	**-**
Totaal Programma Duurzaam denken en doen	**1.074**	**1.120**	**1.154**	**1.154**

Het positieve saldo in dit programma wordt veroorzaakt door inkomsten vanuit afvalstoffen- en rioolheffing

In de volgende paragrafen wordt bovenstaande tabel van een toelichting voorzien.

4.2.1. Autonome ontwikkelingen

2. Ontwikkelingen gemeenschappelijke regelingen

Vanuit de begroting HLTsamen 2021 is onder dit programma de capaciteit voor energietransitie en milieu opgenomen (€ 111.000).

4.2.1. Ambities

1. Benutting van duurzame energiebronnen

a) Opstellen uitvoeringsprogramma Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie

Het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie heeft tot doel bewoners en bestuurders bewust te maken van het klimaat en omgeving. Bij het klimaatbestendig maken van de buitenruimte hoort ook particulier groen. In 2021 zijn we van plan hoveniers en tuincentra te activeren om hun klanten (bewoners, bedrijven en projectontwikkelaars) duurzamer en bewuster te laten kiezen voor toekomstbestendige groenoppervlakte. Om dit te ondersteunen, worden gedurende het jaar meerdere bijeenkomsten georganiseerd door een externe partij. Een en ander draagt bij aan het gemeentelijke duurzaamheidsbeleid en de nationale aanpak klimaatadaptatie.

b) Uitvoeringsprogramma Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie

Conform het vastgestelde Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DRA) moeten we in 2021 een uitvoeringsplan en investeringsprogramma opstellen. Voor het maken van een dergelijk multidisciplinair programma (onder meer groen, water en riolering) laten we ons ondersteunen door een extern adviesbureau.

Modern bestuur, invloedrijke inwoners

5. Modern bestuur, invloedrijke inwoners

5.1. Algemeen

Blijvend investeren in werving en selectie personeel HLT

In HLTsamen werken we aan een visie op HLTsamen als werkgever op de arbeidsmarkt. Dat zorgt ervoor dat we ons op die markt effectiever kunnen bewegen, ons werkgeversmerk goed kunnen communiceren en zo de mensen die we voor HLTsamen zoeken ook echt vinden. Als die visie is vastgesteld, kunnen we onze communicatie-uitingen op de arbeidsmarkt daarop baseren. Zorg voor een kwalitatief hoogwaardige organisatie met medewerkers die op hun taak zijn toegerust, is van groot belang voor de kwaliteit van beleid en dienstverlening aan onze inwoners, verenigingen en bedrijven.

Kwaliteitsimpuls door datagedreven sturing

In HLT-verband werken we aan de opzet van het programma datagedreven sturing. Een driejarig programma waarmee we data gaan ontsluiten en samenbrengen, waardoor we publieke waarde toevoegen aan de informatie. Daardoor kunnen we onze inwoners en ondernemers een beter en kwalitatief hoogwaardiger product bieden. Bovendien stelt het de organisatie en het bestuur (uw raad en ons college) beter in staat beleidskeuzes te maken. Naast de technische impact en het zorgvuldig bewaken van ethische en privacygrenzen stelt dit de organisatie en het bestuur ook voor een traject van veranderingen in besluitvormings- en organisatiecultuurtrajecten.

Positionering lokaal openbaar bestuur

Aandacht voor thema's als 'right to challenge' en de burgerbegroting leidt tot een andere positionering van het openbaar bestuur. Er wordt meer ruimte geboden aan de samenleving, waardoor taken en verantwoordelijkheden verschuiven. Dat vraagt om een nieuw evenwicht.

In 2020/2021 willen we stappen zetten in de richting van een burgerbegroting. Het veranderingsproces dat gepaard gaat met de inrichting en vormgeving van de burgerbegroting, fungeert als vliegwiel in het cultuurveranderingstraject dat we met elkaar voorstaan.

Afhankelijk van de te maken keuzes in de begroting 2021 – 2024 moet wel enig voorbehoud worden gemaakt ten aanzien van de continuering en verdere uitbouw van de pilot burgerbegroting.

We willen nadrukkelijk stilstaan bij actiepunt M2[2] als het gaat om afspraken over rollen en verantwoordelijkheden tussen college-raad-organisatie-samenleving. Op die manier wordt een helder speelveld gecreëerd.

Kortom, de ambities en vraagstukken waarvoor we vanuit het programma 'Modern bestuur, invloedrijke burgers' staan zijn fors. Dat geldt ook voor de transformatie die we daarvoor als overheid moeten doormaken. De impact van een dergelijk cultuurveranderingstraject is groot. Wij zien het als een uitdaging om samen met uw raad deze stappen te zetten.

[2] M2 = We stemmen rollen en verantwoordelijkheden tussen college, raad organisatie en inwoners af in het kader van (overheids-) participatie (right to challenge) en we schenken hierbij specifiek aandacht aan verwachtingsmanagement. We koppelen de inhoudelijke onderbouwing van gemaakte keuzes en het doorlopen van het participatietraject terug aan initiatiefnemers.

5.2. De financiële consequenties voor het programma

Het programma *'Modern bestuur, invloedrijke inwoners'* omvat een bedrag van -€ 3.768.000 (saldo 2021). De uitgaven van dit programma zijn 5% van de totale gemeentebegroting.

Bedragen x €1.000 - = nadeel	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Stand meerjarenbegroting 2020 **Programma Modern bestuur, invloedrijke inwoners**	**-3.464**	**-3.445**	**-3.489**	**-3.679**
Autonome ontwikkelingen				
1. Begrotingsuitgangspunten a) Inflatie personeelslasten Teylingen	-50	-50	-50	-50
2. Ontwikkelingen gemeenschappelijke regelingen b) Begroting HLTsamen	-254	-254	-150	-46
Subtotaal autonome ontwikkelingen	**-304**	**-304**	**-200**	**-96**
Ambities Vitaal Teylingen				
Subtotaal Ambities 'Vitaal Teylingen'	**-**	**-**	**-**	**-**
Totaal Programma Modern bestuur, invloedrijke inwoners	**-3.768**	**-3.749**	**-3.689**	**-3.653**

In de volgende paragrafen wordt bovenstaande tabel van een toelichting voorzien.

5.2.1. Autonome ontwikkelingen

1. Begrotingsuitgangspunten

Bij het opstellen van de begroting wordt rekening gehouden met een aantal vaste begrotingsuitgangspunten. De inflatie personeelslasten van het personeel in Teylingen zoals college van B&W, griffie en gemeentesecretaris is daarin opgenomen. Zie bijlage 1 voor de begrotingsuitgangspunten

2. Ontwikkelingen gemeenschappelijke regelingen

Vanuit de begroting HLTsamen 2021 is onder dit programma de extra taak voor Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA) (€ 46.000) en Data gedreven sturen opgenomen (2021 en 2022 € 208.000, 2023 € 104.000).

6. Algemene dekkingsmiddelen

6.1. Algemeen

Algemene uitkering

- Herziening verdeling gemeentefonds

De herverdeling van het gemeentefonds, voorzien voor 2021, wordt een jaar uitgesteld naar 1 januari 2022 omdat vervolgonderzoek nodig was. De komende maanden wordt er aanvullend onderzoek verricht. De minister kwam vanuit het oogpunt van zorgvuldigheid en draagvlak tot de conclusie dat het beter was om de invoering een jaar uit te stellen.
De uitkomsten van de studies van onderzoeksbureaus naar een andere opzet van het gemeentefonds maakten eind januari duidelijk dat de voor 2021 geplande herverdeling van het rijksgeld over de gemeenten voor twee op de drie gemeenten nadelig uitpakt. Vooral kleine en middelgrote gemeenten zien hun inkomsten dalen. Voor steden valt de herverdeling juist gunstig uit.
De minister wil voor het einde van dit jaar de besluitvorming over de invoering afronden, zodat gemeenten ruimschoots voor de invoering geïnformeerd zijn. In de decembercirculaire 2020 zullen de gemeente worden geïnformeerd over de uitkomsten.

- Effecten COVID-19- pandemie op het accres in de algemene uitkering

De minister heet besloten dat de corona-uitgaven die door het Rijk worden gedaan, niet mee gaan in de trap-op en trap-af systematiek. Het risico voor gemeenten is dat het rijk dit jaar en volgend jaar wel extra uitgaven doet rondom corona, die door het kabinet buiten de kaders zijn geplaatst en dus geen extra accres opleveren, maar op andere posten minder uitgeeft dan begroot. Daar vindt dus onderbesteding op plaats en dat is wel van invloed op de ontwikkeling van het accres van de algemene uitkering.
Naar verluidt stuurt Binnenlandse Zaken aan op het bevriezen van het gemeentefonds-accres. Dit betekent dat het accres wordt vastgeklikt op de stand van de septembercirculaire 2019 of van de Voorjaarsnota 2020. Voor de gemeenten is vastklikken op de stand van de Voorjaarsnota gunstiger: het levert plussen op van respectievelijk 28 (2020), 139 (2021), 321 (2022) en 127 (2023) miljoen euro. In de daaropvolgende twee jaren is er sprake van een min van 72 en 131 miljoen euro.

6.2. De financiële consequenties voor het programma

De algemene dekkingsmiddelen omvat een bedrag € 47.079.000 (saldo 2021). De uitgaven van dit programma zijn 12% van de totale gemeentebegroting (onder de algemene dekkingsmiddelen vallen ook de uitgaven voor treasury en overhead).

Bedragen x €1.000 - = nadeel	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Stand meerjarenbegroting 2020 Algemene dekkingsmiddelen	**46.882**	**45.915**	**46.204**	**46.204**
Autonome ontwikkelingen				
1. Begrotingsuitgangspunten				
a) Algemene uitkering t/m Decembercirculaire 2018	955	1.405	1.419	1.613
b) Ontwikkeling woonvolume op OZB	149	PM	PM	PM
c) Raming prijsstijgingen inkopen, inhuur en leveranties	-50	-50	-50	-50
d) Belastingen en rechten	110	110	110	110
e) Huren en pachten	25	25	25	25
2. Actualisatie begroting				
f) Hybride lening	-600	-900	-900	-900
g) Effecten jaarrekening 2019	200	0	0	0
h) Onderhoud van noodstroomaggregaat	-3	-3	-3	-3
3. Ontwikkelingen gemeenschappelijke regelingen				
i) Begroting HLTsamen	-589	-589	-589	-589
Subtotaal autonome ontwikkelingen	**197**	**80**	**74**	**268**
Ambities Vitaal Teylingen				
Subtotaal Ambities 'Vitaal Teylingen'	**-**	**-**	**-**	**-**
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	**47.079**	**45.995**	**46.278**	**46.472**

In de volgende paragraaf wordt bovenstaande tabel van een toelichting voorzien.

6.2.1. Autonome ontwikkelingen

1. Begrotingsuitgangspunten

De berekening van de *algemene uitkering* is in deze kadernota gebaseerd op de decembercirculaire 2019. Ten tijde van het opstellen van de kadernota is de meicirculaire 2020 nog niet bekend en daarom niet meegenomen in het financiële meerjarenperspectief. Bij het beschikbaar komen van deze circulaire zal u raad worden geïnformeerd. Bij het opstellen van de begroting 2021-2024 zal de meicirculaire worden meegenomen.

Bij het opstellen van de begroting wordt rekening gehouden met een aantal vaste begrotingsuitgangspunten. Zie bijlage 1 voor de begrotingsuitgangspunten.

2. Actualisatie begroting

Teylingen heeft een *hybride lening* uitstaan bij de BNG van € 25 mln. Jaarlijks wordt hier ruim € 900.000 rente over ontvangen. In 2021 is een eerste ijk-moment voor het terug ontvangen van de lening. De BNG zal de hybride lening niet meer verlengen.

Wij hebben onderzoek gedaan naar het rendement vol inzetten van de vrijkomende gelden van € 25,5 miljoen. De resultaten hiervan zijn gedeeld met de werkgroep P&C.
Door het Rijk worden een aantal randvoorwaarden verbonden aan het rendement vol inzetten van gelden door gemeenten, met als belangrijkste dat de gelden alleen binnen de publieke taak kunnen worden besteed. Daarnaast is ook gebleken dat de te ontvangen gelden vanuit de hybride lening nodig zijn om toekomstige investeringen en de aflossing van een bestaande lening van € 10 miljoen te financieren. Alternatieven zijn onderzocht om bestaande opgenomen leningen met een hoge rente af te lossen en dit met een nieuwe lening tegen een lagere rente te financieren. Op basis van berekeningen blijkt dat dit geen voordeel op levert. Door allerlei boetecomponenten geeft dit op de totale som van de lening juist een nadeel.

3. Ontwikkelingen gemeenschappelijke regelingen

Vanuit de begroting HLTsamen 2021 is onder dit programma de begrotingsuitgangspunten van HLTsamen (€ 589.000) opgenomen. Dit betreft o.a. de indexatie op personeelslasten en areaaluitbreiding.

7. Financieel overzicht

Bedragen x €1.000 -= nadeel	2021	2022	2023	2024	Investering	Jaar	Afschrijving stermijn
Startpunt meerjarenbegroting 2021-2023 (begroting 2020)	**873**	**-493**	**-134**	**-302**			
Prettig wonen voor iedereen							
Autonome ontwikkelingen	-349	-446	-349	-349			
Ambities							
1) Goed bereikbaar Teylingen							
Actualiseren verkeers- en vervoersbeleid	-75	-	-	-			
Verkeersadvies	-50						
Uitvoeren jaarlijks mobiliteitsonderzoek	-	-25	-25	-25			
2) Versterking van leefbaarheid en sociale cohesie							
Omgevingsmanager Teylingen	PM	PM	PM	PM			
Beheer Kagerzoom, Tengnagel en de Strengen	PM	PM	PM	PM			
Onderzoek onderhoud van geluidsschermen en -wallen	-18	-	-	-			
Beleidsplan straatmeubilair	PM	PM	PM	PM			
3) Beperking overlast							
Legalisatieonderzoeken	-20	-20	-	-			
Gemeentelijke bijdrage aan het RIEC	-4	-4	-4	-4			
4) Waarde erfgoed							
Uitvoeringskosten Beeldbepalende gebouwen (Erfgoederen)	-25	-25	-25	-25			
Onderhoudsbudget monumentale sluis Zwanburgerpolder in Warmond	-2	-14	-6				
5) Versterking biodiversiteit	-	-	-	-			
Adoptiegroen	-5	-5	-5	-5			
Sub-totaal Ambities ' Vitaal Teylingen'	-199	-93	-65	-59			
Totaal Prettig wonen voor iedereen	**-548**	**-539**	**-414**	**-408**			
Energiek en sociaal Teylingen							
Autonome ontwikkelingen	-1.517	-1.093	-1.539	-1.539			
Ambities							
1) Subsidieren activiteiten							
Hogere uitgaven energiebelasting STIWA	-50	-50	-50	-50			
Structurele verhoging onderhoudsbudget binnensportaccommodaties	-50	-50	-50	-50			
Vervangen lichtmastvelden SV Warmunda	-	-	-	-	90	2024	40 jaar
Vervanging straatwerk, kolken etc. Overbos	-	-	-	-	110	2024	20 jaar
Vervanging toplaag grasveld rugbyvereniging The Bassets	-	-	-4	-4	55	2022	15 jaar
Vervanging toplaag kunstgrasveld 1 vv Foreholte	-	-	-	-58	575	2023	10 jaar
Vervanging toplaag tennisbaan 1 t/m 3 Sportpark Overbos	-	-	-8	-8	83	2022	10 jaar
Vervanging toplaag tennisbaan 4 t/m 6 Sportpark Overbos	-	-	-8	-8	83	2022	10 jaar
Vervanging toplaag tennisbaan 7 Sportpark Overbos	-	-	-3	-3	31	2022	10 jaar
Vervanging toplaag veld 1 HV Warmunda	-	-	-	-	56	2024	10 jaar
Vervanging toplaag veld 3 KV TOP	-	-14	-14	-14	137	2023	10 jaar
Vervanging veldverlichting veld 1 vv Foreholte	-	-	-	-3	66	2023	20 jaar
2) Snelle toegang tot de juiste teams							
Regiesysteem sociale teams	-38	-38	-38	-38			
3) Integratie statushouders							
Opgave inburgering	-	-	-	-			
4) Preventie &vroegsignalering							
Verlenging zorg- en veiligheidstafels	-19	-	-	-			
5) Passende hulp en zorg voor iedereen							
Integrale verordeningen sociaal domein	-25	-	-	-			
Steunouder	-39	-32	-32	-32			
6) Overige							
Uitbreiding regeling inkomensondersteuning	-43	-43	-43	-43			
Sub-totaal Ambities ' Vitaal Teylingen'	-264	-227	-251	-312	1.286		
Totaal Programma Energiek en sociaal Teylingen	**-1.781**	**-1.320**	**-1.790**	**-1.851**	**1.286**		

Bedragen x €1.000 -= nadeel	2021	2022	2023	2024	Investering	Jaar	Afschrijving stermijn
Ondernemend en bruisend Teylingen							
Autonome ontwikkelingen	-	-	-	-			
Ambities							
1) Integrale visie voor alle centra							
Centrumvisie:	PM	PM	PM	PM			
2) Jaarrond aandacht voor toerisme							
Aanlegsteiger bij Nagelbrug Teylingen	-30						
Kansen voor Warmond	-40	-40	-40	-40			
Pont over de Zijl	-45	-10	-10	-10			
Uitvoeringsagenda verblijfsrecreatie	-30	-30	-	-			
Ruine van Teylingen: Inhuur Expertise	-60	-	-	-			
Sub-totaal Ambities ' Vitaal Teylingen'	-205	-80	-50	-50	-		
Totaal Programma Ondernemend en bruisend Teylingen	**-205**	**-80**	**-50**	**-50**	**-**		
Duurzaam denken en doen							
Autonome ontwikkelingen	-111	-111	-111	-111			
Ambities							
1) Benutting van duurzame energiebronnen							
Opstellen uitvoeringsprogramma Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie	-20	-	-	-			
Uitvoeringsprogramma Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie	PM	PM	PM	PM			
Sub-totaal Ambities ' Vitaal Teylingen'	-20	-	-	-			
Totaal Programma Duurzaam denken en doen	**-131**	**-111**	**-111**	**-111**			
Modern bestuur, invloedrijke inwoners							
Autonome ontwikkelingen	-304	-304	-200	-96			
Ambities	-	-	-	-			
Sub-totaal Ambities ' Vitaal Teylingen'	**-**	**-**	**-**	**-**			
Totaal Programma Modern bestuur, invloedrijke inwoners	**-304**	**-304**	**-200**	**-96**			
Algemene dekkingsmiddelen							
Autonome ontwikkelingen	197	80	74	268			
Ambities							
-							
Sub-totaal Ambities ' Vitaal Teylingen'	-	-	-	-			
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	**197**	**80**	**74**	**268**			
Totaal							
Totale Autonome ontwikkelingen	**-2.088**	**-1.878**	**-2.129**	**-1.831**			
Totaal Ambities	**-688**	**-400**	**-366**	**-421**	**1.286**		
Saldo meerjarenbegroting na ontwikkelingen	**-1.903**	**-2.771**	**-2.628**	**-2.554**			

8. Oplossingsmogelijkheden richting sluitend meerjarenperspectief

Zoals blijkt uit het meerjarenperspectief is er sprake van een aanzienlijk structureel tekort oplopend naar € 2,6 miljoen. Het college wil graag met u in gesprek over de in het onderstaande beschreven thema's. De thema's worden behandeld aan de hand van het stappenplan opgenomen in het collegewerkprogramma:

1. Verwerven extra inkomsten.
2. Inruilen van oud voor nieuw
3. Vermindering van kosten
4. In onvoorziene en incidentele gevallen inzetten van een deel van de algemene reserve

Wij zijn benieuwd naar de richting en de kaders die uw raad aan ons college wenst mee te. Hiernaast wil het college ook graag de inwoners en ondernemers uitdagen om met voorstellen en suggesties te komen.

8.1. Prettig wonen voor iedereen

1. Verwerven extra inkomsten.

1a. Invoering erfpacht

Door het invoeren van erfpacht kan je een deel van de algemene reserve inzetten voor het stimuleren van goedkope /betaalbare koopwoningen. Doordat kopers alleen nog het opstal verwerven en niet de grond, kunnen zij een groter deel aanwenden voor de woning. De gemeente kan de grond met een laag canonpercentage beschikbaar stellen. Mocht in de toekomst de koper het huis verkopen dan blijft de waardestijging van de grond bij de gemeente. Een bijkomend voordeel is dat de gemeente haar algemene reserve zo op 2 manieren kan laten renderen. Ten eerste is er maatschappelijk rendement doordat betaalbaardere woningen komen waarbij de grondwinst niet voor de eerste koper is. Ten tweede rendeert de algemene reserve financieel doordat er een canonpercentage wordt betaald (zeg 2%) op de investering van de gemeente in de grond. Als de gemeenteraad besluit dit nader uitgewerkt te willen zien, kan gezocht worden naar geschikte projecten waar de grond al in eigendom van de gemeente is, of door de gemeente te verwerven is. Het zal wel een aantal jaar duren voordat de eerste erfpachtinkomsten binnenkomen.

1b. Financiële bijdrage voor het verrichten van diensten

Wij zouden extra inkomsten kunnen genereren door een financiële bijdrage te vragen voor het verrichten van diensten. We kunnen dit onderzoeken bij bijv. evenementen en de werkzaamheden bij anterieure overeenkomsten. Ongeveer 75% van de (infra) projectleiders werken aan projecten vanuit het domein ruimte die veelal geïnitieerd worden door projectontwikkelaars. Met deze projectontwikkelaars worden anterieure overeenkomsten gesloten.
De gemeente handelt professioneler c.q. zakelijker en meer bedrijfseconomisch. Dit vraagt wel meer controle, toezicht en administratieve handelingen. Als u hier een voorkeur voor uit spreekt kunnen wij dit doorrekenen om de hoogte van het bedrag te bepalen

3. Vermindering van kosten

3a. Afschrijvingstermijnen van kapitaalgoederen verlengen binnen kaders van BBV

De afschrijvingstermijn van een aantal kapitaalgoederen zou verlengd kunnen worden waardoor de jaarlijkse afschrijvingen lager worden. De impact van een langere afschrijvingstermijn heeft als gevolg een

uitstel van vervanging waardoor de gemiddelde kwaliteit en staat van onderhoud van de voorzieningen in de buitenruimte terugloopt en de vervanging niet allemaal meer gelijke tred houden met de behoefte en de bewonersopbouw en samenstelling in een wijk, bijvoorbeeld met speelvoorzieningen
Als u hier een voorkeur voor uit spreekt kunnen wij dit doorrekenen om de hoogte van het bedrag te bepalen.

3b. Verminderen van het aantal, de aard en omvang van onderhoudsprojecten
Wij zouden ons primair kunnen richten op de technische staat van onderhoud van wegen en riolering en dit leidend laten zijn in vervangingsinvesteringen en integrale projecten. Dit betekent een herziening van de investeringsprogramma en een herijking van de beleids- en beheerprogramma's voor de komende jaren. Overige, vaak politiek gewenste projecten of maatregelen, o.a. uit het oogpunt van duurzaam veilig of participatie, stellen we uit of schrappen we. Voor de exacte gevolgen van een dergelijke keuze is tijd nodig voor deze herijking. Uiteindelijk leidt een verlaging van het tempo van investeringen voor groot onderhoud tot een achteruitgang van het kwaliteitsniveau van de buitenruimte. Tevens zal dit leiden tot een verhoging van het aantal fixi meldingen voor incidenteel onderhoud en herstelwerkzaamheden/reparaties.
Een indicatie voor een dergelijke besparing is voor 2021: € 113.000 in 2022 en verder: € 200.000.

3c. Samenvoegen en/of clusteren van voorzieningen
Bij het samenvoegen of clusteren van voorzieningen kan gedacht worden aan bijv. 1 milieustraat voorziening voor de inwoners van Lisse en Teylingen. Maar ook 1 zwembad, 1 theater, fusie sportverenigingen etc.
De impact zou een lagere kwaliteitsbeleving van het dienstverleningsniveau zijn. Invoeren van een regeling voor controle/registratie doeleinden (bijv. pasjessysteem milieustraat). Mogelijkheid voor andere, verhoogde dienstverlening, bijv. langere openstelling milieustraat. Deze bezuinigingsoptie vereist ook de politieke goedkeuring en besluitvorming van andere gemeente.
Er zou fors op structurele lasten van beheer en onderhoud kunnen worden bespaard. En ook waardevolle locaties die vrijkomen voor ontwikkelingen die opbrengsten genereren zoals bouwplanontwikkelingen.

3d. Versoberen van de kwaliteit van voorzieningen
We richten ons als gemeente primair op een lage, sobere basiskwaliteit die is ingegeven vanuit een wettelijke zorgplicht, aansprakelijkheid of de technische staat van onderhoud. Geen extra franjes of participatie, tenzij er een forse eigen inspanning wordt 'terug geleverd' in termen van eigen verantwoordelijkheid, zelfbeheer en het mede onderhouden ervan. Daarmee zou besparingen kunnen worden gerealiseerd door vermindering van participatie en verlaging van de honorering van aanvullende wensen.
Als u hier een voorkeur voor uit spreekt kunnen wij dit doorrekenen om de hoogte van het bedrag te bepalen.

3e. Verlagen of temporiseren van de politieke en/of duurzaamheidsambities
De ambities op het gebied van klimaatadaptie, groen en biodiversiteit verlagen of temporiseren.
Dit zou een lagere kwaliteit van woonbeleving door bestaand groen om te vormen naar groensoorten die arbeidsextensief zijn (bijv. grassoorten). Uitstel van het (structurele) water(afvoer) en hittestress probleem wat mogelijk op termijn grotere risico's oplevert.
Deze besparing moeten wij nog nader onderzoeken. Veel zaken zijn daarnaast ook nog niet uitgewerkt naar meerjaren uitvoeringsprogramma's en daarom nog niet vertaald naar de gevolgen voor de begroting. Dit geldt overigens voor een groot aantal ambities die thans nog in de ontwerp of onderzoeksfase zijn en waarvoor nog geen gelden zijn opgenomen in de voorliggende begrotingen. Veelal heeft de uitwerking ook een effect op de onderhouds- en beheerkosten van de buitenruimte.

Voorbeelden hiervan kunnen zijn Rondje Kaag, Actieplan Fiets, aanpassingen Kagerzoom, nieuwe sporthal, uitkomsten mobiliteitsonderzoek, project groen blauwe leefomgeving.

8.2. Energiek en sociaal Teylingen

3. Vermindering van kosten

3a. Aanpassen begroting 2021 ISD

ISD heeft haar begroting 2021 eerder dit jaar aangeleverd aan de deelnemende gemeenten. Op verzoek van de gemeenten is gevraagd aan de uitvoeringsorganisatie ISD om de begroting nog eens scherp tegen het licht te houden en goed te kijken waar kosten kunnen worden verminderd. In de afgelopen jaren is nl. gebleken dat de ISD bij de jaarrekening over het algemeen een overschot presenteert.
Het aanpassen van de begroting kan in 2 scenario's ingedeeld worden:

Scenario 1: Realistisch aanscherpen begroting
In dit scenario is bekeken op welke onderdelen van de begroting het realistisch is om deze aan te passen. Er is er naar de realisatiecijfers van meerdere jaren gekeken i.p.v. alleen naar 2019.
De ISD heeft een viertal onderwerpen onderzocht waar scherper kan worden begroot. In het onderstaande een opsomming:

1. Woonvoorzieningen € 25.000;
2. PGB Jeugd € 60.000;
3. Eigen bijdrage € 16.000;
4. Exploitatiekosten € 98.000.

Het totaal van dit scenario levert een lagere bijdrage van € 199.000 op.

Scenario 2: Risicovoller aanpassen begroting
In dit scenario wordt de begroting 2021 gewijzigd er vanuit gaande dat er geen sprake is van verhoging wegens vergrijzing van 2% en een toename in gebruik i.v.m. invoering abonnementstarief van 5%. Het risico van dit scenario is dat er wel een trend waarneembaar is die duidt op toename in gebruik. Als die trend zich doorzet bestaat het risico van budgetoverschrijding.
Het totaal van dit scenario levert een lagere bijdrage van € 291.000 op.

Als er wordt gekozen zowel scenario 1 als 2 in de begroting 2021 door te voeren levert dit een lager bijdrage op van in totaal € 490.000.
Het college heeft ook de andere gemeenschappelijke regelingen gevraagd om te kijken waar zij scherper kunnen begroten en uitgaven kunnen verminderen. Zie paragraaf 7.2.5. taken gemeenschappelijke regelingen.

3b. Verlagen investeringsbudgetten Nota sport en bewegen

In de vastgestelde sportnota 2018-2021 is voor de sportinvesteringen € 1,5 miljoen vrijgemaakt. Tot op heden is hiervan een bedrag van € 650.000 besteed en of in behandeling volgens het toetsingskader. Resteert nog een bedrag van € 900.000. Een besparing van 50% (€ 450.000 af te schrijven in 15 jaar) resulteert in een besparing van de kapitaallasten van € 30.000 vanaf 2021.

3c. Cofinanciering investeringen buitensport

We stellen voor te onderzoeken onder welke voorwaarde het mogelijk is om over te gaan tot een vorm van cofinanciering met betrekking tot investeringen. Nu financiert de gemeente voor 100% de investeringen. Als de raad instemt dan is ons voorstel om in gesprek te gaan met verenigingen om na te gaan onder welke condities en in welke vorm en vanaf wanneer we over kunnen gaan tot cofinanciering investeringen buitensport.

3d. Afschrijvingstermijnen van kapitaalgoederen verlengen binnen kaders van BBV

De afschrijvingstermijn van de renovatie van sportvelden is op basis van de nota activa beleid 10 jaar. Deze afschrijvingstermijn kan verlengd worden met 5 jaar, naar 15 jaar. Met een goed onderhoudsplan en tussentijdse schouw voor kleine reparties is dit een reële optie. Dit zou een besparing bedragen in 2022 € 50.000 oplopend naar € 100.000 in 2024.

8.4. Duurzaam denken en doen

Duurzaamheid

3. Vermindering van kosten

3a. Meermaker Teylingen

Ondanks dat er veel informatie wordt verstrekt door MMT zijn er geen concrete resultaten te zien voor wat betreft grootschalige vernieuwende duurzaamheidsprojecten. De winst zit voornamelijk in voorlichting maar (tot nog toe) niet in investeren en daar was dit nu juist voor bedoeld. De Rijksoverheid biedt ondernemers voldoende andere regelingen die duurzaamheid ondersteunen. Als voor deze bezuiniging wordt gekozen (€ 118.000 per jaar), is het jammer als waardevolle elementen uit de huidige aanpak van MMT niet kunnen worden voortgezet. Met name de werkwijze “Kennistafels” zou door kunnen gaan, maar dan gekoppeld aan Economie. Daarvoor zouden we een kleiner deel van het duurzaamheidbudget kunnen reserveren, hetgeen wel de ruimte voor andere duurzaamheidsactiviteiten vermindert.

7.2.5. Modern bestuur en invloedrijke inwoners

3. Vermindering van kosten

3a. Taken gemeenschappelijke regelingen

Naast de activiteiten die wij als gemeente “in eigen beheer” uitvoeren, zijn er ook een fors aantal gemeentelijke taken die wij (om verschillende redenen) hebben belegd bij verbonden partijen. Het is dan ook niet meer dan logisch dat we ook voor de taken die we op afstand hebben gezet opnieuw afwegen of en zo ja op welk (kwaliteits)niveau deze taken ook in de toekomst moeten worden gecontinueerd. Welke toegevoegde publieke waarde die uitvoeringstaak vertegenwoordigt en hoe uitvoering daarvan door ons als gemeentebestuur van Teylingen wordt afgewogen in de balans van het totale gemeentelijke takenpakket. Wat ons betreft zijn ook hier geen *“heilige huisjes”.* Bij elke verbonden partij (gemeenschappelijke regeling) zal moeten worden gekeken naar de passendheid van het takenpakket in het totale scala van de door de gemeente Teylingen aan onze inwoners te bieden voorzieningenniveau. Immers versobering, of juist intensivering van het beleid op een bepaald thema heeft ook

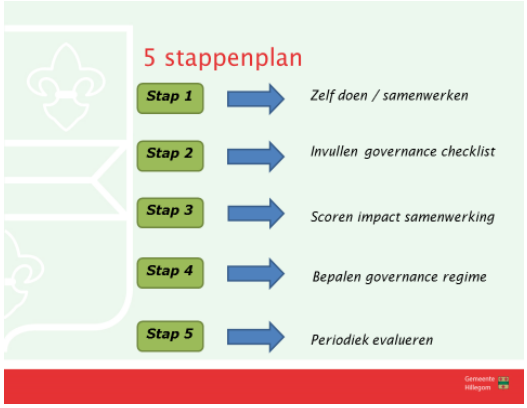

gevolgen voor de desbetreffende verbonden partij. Complicerende factor daarbij is dat het niet of nauwelijks mogelijk is als individuele gemeente eenzijdig en op korte termijn uitgaven aan een verbonden partij te verlagen. In dit verband wijzen wij u op de door uw raad vastgestelde *"Nota verbonden partijen"*. Een instrument waarmee uw raad en ons college aan de slag kan gaan om ook bij verbonden partijen een koerswijziging te bewerkstelligen.

Aan de hand van het in de *"Nota Verbonden Partijen"* opgenomen stappenplan bestaat de mogelijkheid invloed uit te oefenen op de verbonden partij.

Een traject dat vaak een wat langere doorlooptijd kent, maar weldegelijk perspectief heeft en bijdraagt aan de nieuwe focus.

In dit verband wijzen wij u ook op de door ons college op 27 mei gezonden brief aan de verbonden partijen, waarin wij hen nadrukkelijk verzoeken bezuinigingsmogelijkheden in beeld te brengen en aan te reiken.

3b. Bestuurlijke kosten
Bij het in deze kadernota geschetste somber financieel perspectief vinden wij het niet meer dan passend dat wij (college en raad) ook kritisch naar onze eigen bestuurlijke kosten kijken en een uiterste inspanning doen die kosten tot een minimum te beperken. Bij het samenstellen van de begroting 2021-2024 zullen wij vanuit het collegeperspectief kijken of en zo ja op welke manier bestuurlijke kosten van het college kunnen worden verlaagd.

Met het besef dat uw raad daarin een eigen verantwoordelijkheid heeft doen wij in deze kadernota ook een beroep op uw raad uw eigen budgetten in volle breedte (van formatie tot representatie, onderzoek en huisvesting etc.) te beschouwen en nadrukkelijk af te wegen of daarin nu of op termijn bezuinigingen kunnen worden doorgevoerd.

8.6. Algemene dekkingsmiddelen
Algemene uitkering

1. Verwerven extra inkomsten.

1a. Algemene uitkering meerjarig vanaf 2022 baseren op ontwikkeling woningvoorraadprognose

De algemene uitkering wordt berekend op basis van de woningvoorraadprognose van 2021. Hierbij wordt geen rekening gehouden met de ontwikkeling van de woningvoorraad in de jaren vanaf 2022. Dit wordt niet meegenomen omdat voor een deel van de uitgaven geldt dat de extra uitgaven gepaard gaande met de extra woningen niet zijn opgenomen in de begroting. Deze techniek wordt wisselend toegepast in de verschillende gemeenten in Nederland. Het risico bestaat namelijk dat bij een stagnerende woningmarkt de algemene uitkering fluctueert.

In de onderstaande tabel staat de mogelijke impact opgenomen van het risicovoller begroten van de algemene uitkering:

Inkomsten algemene uitkering	2021	2022	2023	2024
Woningbouwprognose per jaar	329	217	149	277
Inschatting getrouwheid woningbouwprognose		90%	70%	50%
Woningbouwprognose na cor. getrouwheid		195	104	139
Woningbouwprognose cumulatief na correctie		**217**	**366**	**643**
Inkomsten Algemene uitkering woningbouwprognose		**€ 184.450**	**€ 311.100**	**€ 546.550**

Als u hiermee kan instemmen dan onderzoeken wij voor de begroting 2021 welke uitgaven er nu niet in de begroting zijn meegenomen maar wel passen bij een stijgend aantal woningen.

1b. Onroerendzaakbelasting meerjarig vanaf 2022 baseren op ontwikkeling woningvoorraadprognose

Ook voor de onroerendzaakbelasting voor woningen geldt dat deze wordt berekend op basis van de woningvoorraadprognose van 2021. Hierbij wordt dus ook geen rekening gehouden met de ontwikkeling van de woningvoorraad in de jaren vanaf 2022.

In de onderstaande tabel staat de mogelijke impact opgenomen van het risicovoller begroten van de OZB woningen:

Inkomsten OZB woningen	2021	2022	2023	2024
Woningbouwprognose per jaar	329	217	149	277
Inschatting getrouwheid woningbouwprognose		90%	70%	50%
Woningbouwprognose na cor. getrouwheid		195	104	139
Woningbouwprognose cumulatief na correctie		**217**	**366**	**643**
Inkomsten OZB woningen woningbouwprognose		**€ 42.862**	**€ 72.292**	**€ 127.005**

Als u hiermee kan instemmen dan onderzoeken wij voor de begroting 2021 welke uitgaven er nu niet in de begroting zijn meegenomen maar wel passen bij een stijgend aantal woningen.

1c. Invoeren hondenbelasting

In de gemeentelijke begroting van Teylingen zitten diverse uitgaven ten gunste van honden en hun eigenaren, zoals uitlaatplaatsen en -veldjes, onderhoud van het groen, handhaving hondenbeleid en speciale afvalbakken voor hondenpoep met dispenser met poepzakjes. De invoering van hondenbelasting is ter dekking van deze kosten. Dit is door het college vorig jaar ook aangevoerd als mogelijkheid tot het verwerven van extra inkomsten (€ 100.000). Ook dit jaar geeft het college dit als mogelijkheid mee aan de raad.

4. In onvoorziene en incidentele gevallen inzetten van een deel van de algemene reserve

De laatste trede van de trap bij het oplossen van het financieel meerjarentekort is het inzetten van de algemene reserve bij incidentele, exceptionele en/of onvoorziene gevallen (M14).
Met de werkgroep P&C is 8 mei afgesproken om over deze laatste trede een opiniërend memo op te stellen over het inzetten van de algemene reserve. In de commissie DEB van 17 juni zou het memo dan vooraf aan de raadsbehandeling van de kadernota 2021 op 25 juni besproken kunnen worden.

Het financieel meerjarenperspectief van Teylingen laat een oplopend tekort zien in de komende jaren naar € 2,6 miljoen in 2024. Voorgestelde oplossingsrichtingen zullen tijd kosten om te realiseren. Een deel hiervan is vastgelegd in contracten of formatie. Ook het realiseren van taakstellingen bij

gemeenschappelijke regelingen kan een gemeente niet op korte termijn afdwingen. Hier hebben wij te maken met andere gemeenten en zullen in gezamenlijkheid moeten worden opgepakt. Bij het mogelijk inzetten van de algemene reserve kan worden gedacht aan het dekken van de incidentele ambities, maar ook aan investeringen met een incidenteel karakter of een niet-wettelijk karakter.

Het college is zich er van bewust dat de algemene reserve geen oneindige bron van dekking is. Maar wij verkennen met u graag de mogelijkheden aan de hand van het eerdergenoemde raadsmemo.

8.7. Uitnodiging tot gesprek over de oplossingsrichtingen

Wij gaan graag met u in gesprek over bovengenoemde oplossingsrichtingen. Uw richtinggevende uitspraken of moties nemen wij mee in het opstellen van de begroting 2021-2024.

Met het oog op het tekort, de hoge kwaliteit aan voorzieningen, de prachtige groene leefomgeving willen wij u in overweging meegeven dat een verhoging van de Onroerendzaakbelasting niet onbespreekbaar is voor ons college.

In een recent onderzoek van COELO “Atlas van de lokale lasten 2020” is Teylingen in de provincie Zuid-Holland een gemeente met één van de laagste woonlasten. Dat rechtvaardigt naar onze mening dat een afweging rondom verhoging van de gemeentelijke lastendruk (boven de inflatiecorrectie) in het afwegingskader rondom ambities en bestaand en toekomstig voorzieningenniveau realistisch en verdedigbaar is.

Wij stellen ons als college overigens op het standpunt dat verhoging van de lokale lastendruk geen doel op zich mag zijn en deze optie dus uiteindelijk pas als laatste mogelijkheid moet worden ingezet om te komen tot een gezonde en structureel sluitende begroting. Een en ander is in lijn met de in het raadsprogramma “Vitaal Teylingen” gemaakte afspraken.

In het onderstaande overzicht zijn de woonlasten 2020 voor eigenaren en huurders weergegeven van de regiogemeenten. Dit overzicht is op basis van het Coelo Rapport “Atlas van de lokale lasten 2020”.
Dit betreffen de woonlasten voor Ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing, voor een woning met een gemiddelde waarde van de gemeente, na aftrek van evt. heffingskorting.

Gemeente	**Eigenaar-bewoner**		**Huurder**	
	Woonlasten een persoons huishouden	Woonlasten meerpersoons huishouden	Woonlasten een persoons huishouden	Woonlasten meerpersoons huishouden
Hillegom	€ 755	€ 810	€ 465	€ 520
Katwijk	€ 626	€ 725	€ 347	€ 446
Kaag en Braassem	€ 834	€ 891	€ 483	€ 540
Leiden	€ 641	€ 877	€ 270	€ 506
Lisse	€ 755	€ 843	€ 493	€ 581
Noordwijk	€ 765	€ 890	€ 226	€ 352
Oegstgeest	€ 914	€ 1.040	€ 427	€ 553
Teylingen	€ 647	€ 716	€ 375	€ 444
Voorschoten	€ 1.026	€ 1.092	€ 515	€ 581

Bron: Rapport Atlas van de lokale lasten 2020

Een verhoging van de lokale woonlasten (in de vorm van een OZB-verhoging) met 1% zou de gemeentelijke begroting € 57.000 extra inkomsten geven.

Bijlage 1 Begrotingsuitgangspunten

Jaarlijks wordt in de kadernota vastgelegd op welke wijze loon- en prijsontwikkelingen in de meerjarenbegroting worden verwerkt. Uitgangspunt is dat voor zowel de baten als de lasten in de meerjarenraming 2021-2023 het loon- en prijspeil van het begrotingsjaar 2020 wordt gehanteerd (tenzij op onderdelen andere concrete informatie voorhanden is). Daarmee wordt een meerjarenbegroting in constante prijzen opgesteld. Dit is bij veel gemeenten een gebruikelijke methodiek. De waarde daarvan is des te groter in de huidige en snel veranderende macro-economische omstandigheden waarin de voorspellende waarde voor de jaren na het begrotingsjaar afneemt.

Voor de begroting 2021 wordt voorgesteld aanvullend op het bovenstaande de volgende uitgangspunten te hanteren:

Ontwikkeling salarislasten
Voor loonontwikkelingen is ingaande 2021 een structurele raming van € 50.000 opgenomen. Gerekend is met een cao stijgingspercentage per 1 januari 2021 van 2,6%

Prijzen 2021 voor inkopen, inhuur en leveranties
Het gehanteerde inflatiepercentage bedraagt 1,8%. Door middel van een voorlopige raming vindt ee n reservering plaats voor die gevallen waarbij kan worden aangetoond dat een verhoging noodzakelijk is. Hiervoor is een raming opgenomen van € 50.000.

Rente ontwikkeling geld- en kapitaalmarkt
De rente op de geldmarkt wordt geraamd op -0,3% en voor de kapitaalmarkt op 0,6% in 2021.

Belastingen en retributies
Voor belastingen en rechten wordt het inflatiepercentage aangehouden dat voortvloeit uit de CPB publicaties; dat wil zeggen 1,8%, wat neerkomt op een stijging van € 103.000. Voor heffingen geldt dat een compensatie alleen aan de orde is, als dit binnen de grenzen van kostendekkendheid blijft. Voor de retributies geldt dat het uitgangspunt is 100% kostendekkendheid. De belastingvoorstellen worden in een apart voorstel in de raad van december aangeboden.

Verbonden partijen
De verbonden partijen stellen individueel een begroting op. Voor al onze gemeenschappelijke regelingen geldt dat zij de Financiële kaderstelling gemeenschappelijke regelingen Hollands-Midden (FKGR) voor begrotingen 2021 volgen.
Voor het jaar 2021 is het percentage vastgesteld voor beloning werknemers op 2,6% en 1,8% voor netto materiele budgetten. De prijsindexatie voor beloning werknemers wordt daarnaast ook eenmalig verhoogd met 1,28% in 2021.

Werkorganisatie HLTsamen
De effecten van beleidsbeslissingen bij de vaststelling van de gemeentebegroting op de werkorganisatie HLT worden als beslispunt in de programmabegroting zichtbaar gemaakt. Vervolgens zal via een begrotingswijziging in de HLT begroting verwerkt.

Gemeentefonds
De algemene uitkering uit het gemeentefonds ramen we in de kadernota op basis van de decembercirculaire en in de begroting op basis van de meicirculaire. Uitkomsten van de septembercirculaire worden verwerkt in de eerste begrotingswijziging of de eerste voortgangsrapportage.

Lokale lasten
Het dekkingspercentage voor leges, afvalstoffenheffing en rioolrecht is maximaal 100% op begrotingsbasis. Overschotten of tekorten bij de afvalstofheffing en rioolrecht worden bij de jaarrekening verrekend met de egalisatiereserve.

Aantal woonruimten en inwoners
Uitgangspunt bij het opstellen van de woning- en inwonerprognose is dat voor nieuwbouw wordt gerekend met gemiddeld 2 inwoners per woning. Deze 2 is gebaseerd op de huidige gemiddelde woningbezetting. In dit gemiddelde is reeds rekening gehouden met het geboorte- en vestigingsoverschot.

Prognose Woningvoorraad	2020	2021
Woningvoorraad per 1/1	16.050	16.379
Mutatie woningen	329	217
Woningvoorraad per 31/12	16.379	16.596

Prognose Inwoners	2020	2021
Aantal inwoners per 1/1	37.426	38.084
Mutatie Inwoners	658	434
Aantal inwoners per 31/12	38.084	38.518